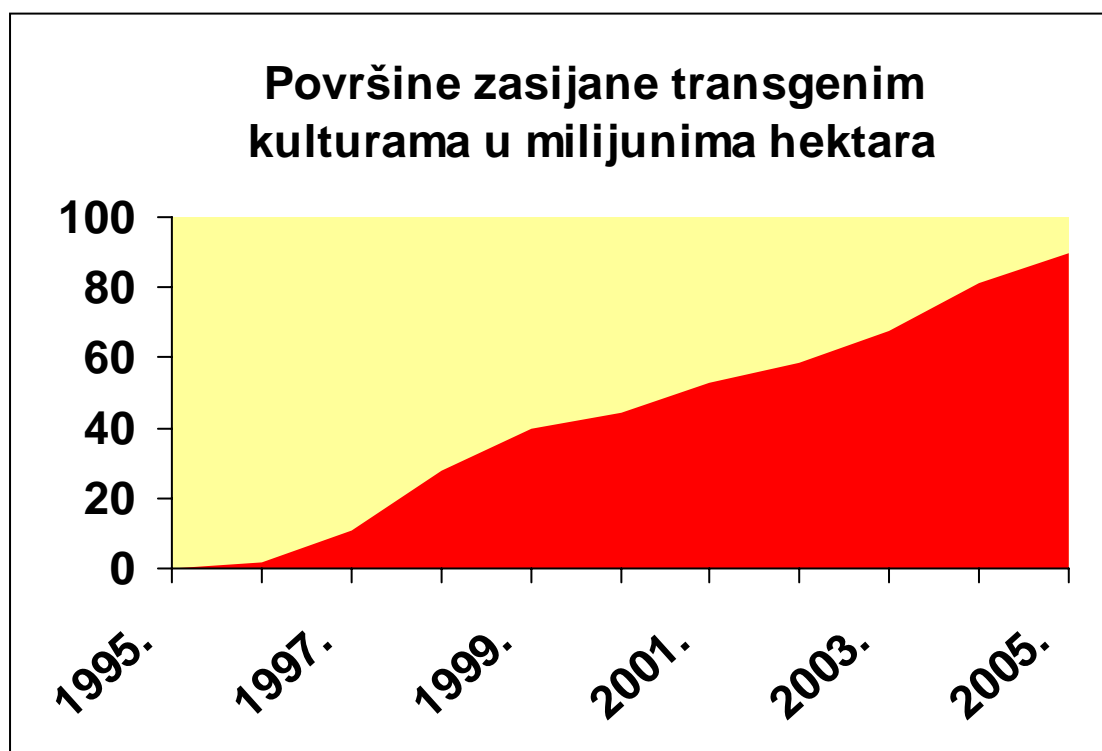

Zbog nedvojbene koristi koju poljodjelci imaju od uzgoja poljoprivrednih kultura oplemenjenih genetičkim inženjerstvom, površine zasijane takvim kulturama povećavaju se iz godine u godinu. Tako su 2004. godine povećane za 20 posto u odnosu na 2003., a 2005. za 11 posto u odnosu na 2004. godinu.

KOMERCIJALNI UZGOJ BILJAKA OPLEMENJENIH GENETIČKIM INŽENJERSTVOM U 2004. I 2005. GODINI

Srećko Jelenić
Hrvatska udruga genetičkih inženjera, Zagreb

Komercijalni uzgoj biljaka oplemenjenih genetičkim inženjerstvom započeo je 1995. godine. Te je godine odobren uzgoj sorte rajčice čiji plod mekša značajno sporije u usporedbi s izvornom sortom (Priroda, 4/2004). Godine 2005. obilježena je desetgodišnjica komercijalnog uzgoja. Budući da se od prvog dana prati uzgoj takvih kultura na lokalnoj i međunarodnoj razini, izračunato je da su tijekom prvih deset godina takve kulture uzgajane na ukupno 475 milijuna hektara (ukupno poljoprivredno zemljište Hrvatske prostire se na oko 3 milijuna hektara) te da se iz godine u godinu površine zasijane takvim kulturama kontinuirano povećavaju u prosjeku za 10-15 posto.

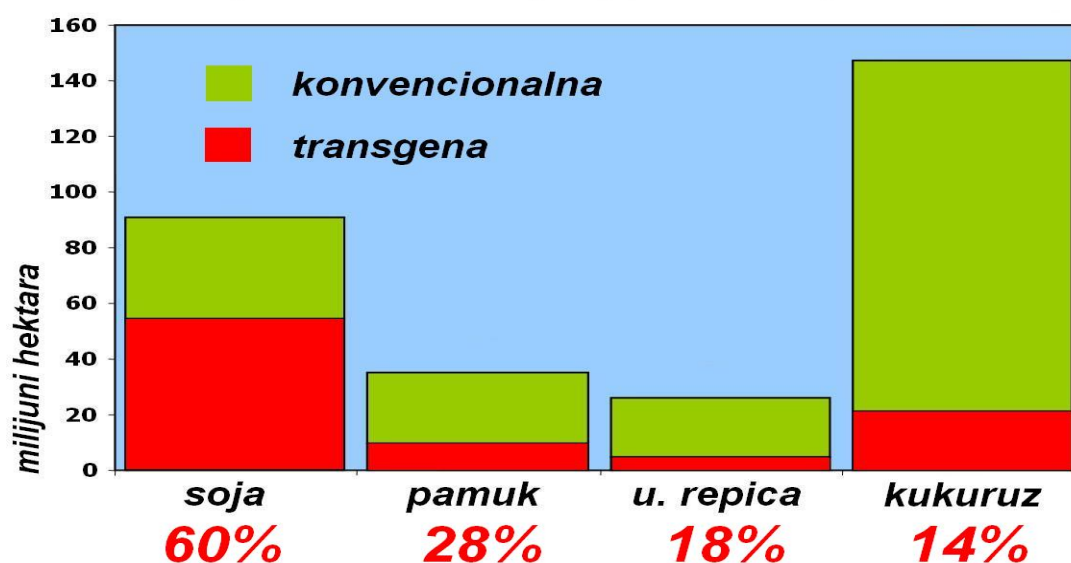

Godina 2004.

Godine 2004. poljoprivredne kulture oplemenjene genetičkim inženjerstvom uzgajalo je 8 250 000 poljodjelaca na 81 000 000 ha. Površine su povećane za 20 posto u odnosu na 2003. godinu. Indija je povećala površine za 400 posto, Urugvaj 200, Australija 100, Brazil 66, Kina 32, Južnoafrička Republika 25, Kanada 23, Argentina 17 i SAD 11 posto. Na gotovo svim površinama uzgajane su svega četiri poljoprivredne kulture: 60 posto je otpadalo na soju, 23 posto na kukuruz, 11 posto na pamuk i 6 posto na uljanu repicu. Tako je, primjerice sva soja koja se uzgajala u Argentini i Urugvaju bila je oplemenjena genetičkim inženjerstvom, u Paragvaju je takva soja obuhvaćala 60 posto, a u JAR-u 50 posto državne proizvodnje soje. Pamuk oplemenjen genetičkim inženjerstvom u Australiji i SAD-u sačinjavao je 80 posto ukupne proizvodnje, u JAR-u 85, a u Kini 66 posto. Uljana repica oplemenjena genetičkim inženjerstvom činila je 77 posto ukupne proizvodnje uljane repice u Kanadi, a kukuruz oplemenjen genetičkim inženjerstvom obuhvaćao je 12 posto ukupne proizvodnje kukuruza u Španjolskoj.

Godina 2004. biti će zapamćena ponajprije zbog toga što je te godine Europska Unija, nakon petogodišnjeg prekida, započela odobravati uzgoj novih sorti oplemenjenih genetičkim inženjerstvom. EU je naime zbog pritiska zastrašene javnosti 1998. godine donijela odluku da neće uvoditi na svoje tržište nove sorte, već se orijentirala na iscrpna znanstvena istraživanja zdravstvene ispravnosti i ekološke prihvatljivosti takvih kultura te izradu strožeg zakonskog okvira kojim će regulirati odobravanje novih sorti. Tijekom petogodišnjih temeljitih znanstvenih istraživanja utvrđeno je da nema značajnih razlika između postojećih tradicionalnih i tzv. GM-sorti. Također, uspostavljen je rigorozan sustav procjene i analize novih sorti. Kukuruz je bio prva kultura oplemenjena genetičkim inženjerstvom odobrena za uzgoj u svih 25 država članica EU u skladu s novom zakonskom regulativom u 2004. god. Odobreno je 17 sorti kukuruza koje potječu od linije MON810 (glavno svojstvo tog kukuruza je otpornost na kukce, poglavito kukuruznog moljca, a jedina prednost uzgoja tog kukuruza u usporedbi s najslučajnijim konvencionalnim sortama je ušteda na pesticidima i prskanju).

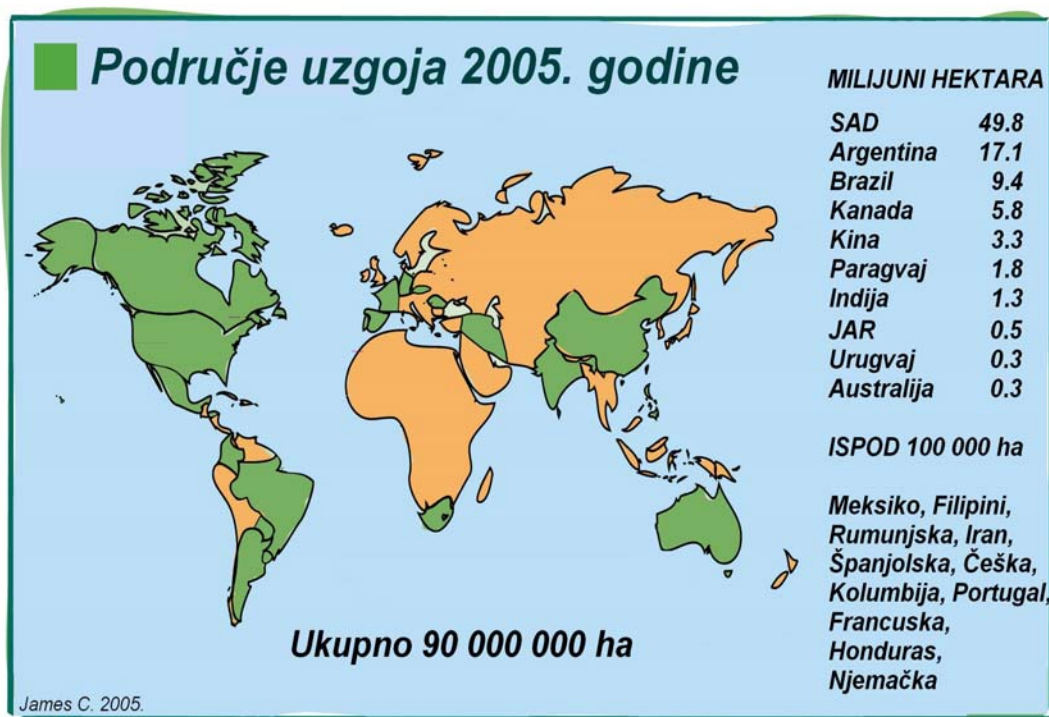
Udio nekih kultura oplemenjenih genetičkim inženjerstvom u ukupnoj proizvodnji 2005.

Godina 2005.

Godine 2005. kulture oplemenjene genetičkim inženjerstvom uzgajalo je 8.5 milijuna poljoprivrednika na 90 milijuna hektara u 21 državi. U usporedbi s 2004. godinom površine su povećane za 11 posto. Državama koje uzgajaju takve kulture pridružile su se Portugal, Francuska, Češka i Iran (Portugal i Francuska su zapravo nastavile uzgoj nakon petogodišnjeg prekida). U odnosu na prethodnu godinu, površine su najviše povećane u Brazilu (za 4.4 milijuna hektara), zatim SAD-u (za 2.2 milijuna ha), Argentini (za 900 000 ha) i Indiji (za 800 000 ha).

Unutar površina zasijanih kulturama oplemenjenim genetičkim inženjerstvom dominirala je soja (60 posto) koja se uzgajala u SAD-u, Argentini, Brazilu, Paragvaju, Kanadi, Urugvaju, Rumunjskoj, JAR-u i Meksiku. Slijedi kukuruz (13 posto) uzgajan u SAD-u, Argentini, Kanadi, JAR-u, Filipinima, Španjolskoj, Urugvaju, Hondurasu, Portugalu, Njemačkoj, Francuskoj i Češkoj. Soja oplemenjena genetičkim inženjerstvom obuhvaćala je 60 posto ukupne svjetske proizvodnje soje, pamuk 28, uljana repica 18 i kukuruz 14 posto.

Republika Hrvatska

Hrvatska trenutno ne pripada skupini zemalja koje uzgajaju biljke oplemenjene genetičkim inženjerstvom. Unatoč uspostavljenoj zakonskoj regulativi (u najvećoj mjeri po uzoru na EU), još nisu doneseni podzakonski akti, pa praktički nije moguće podnijeti zahtjev za uzgoj takvih kultura. No, vjerojatno niti nema zainteresiranih poljodjelaca, budući da nisu informirani o prednostima uzgoja kultura oplemenjenih genetičkim inženjerstvom.